

1(25)

РЕГІОНАЛЬНА
БІЗНЕС-ЕКОНОМІКА
ТА УПРАВЛІННЯ

The image features a black background with several white geometric elements. On the left side, there are three vertical bars of increasing height from left to right. To the right of these bars, there are several horizontal lines of varying lengths and positions. At the bottom center, the year '2010' is printed in white. The overall design is minimalist and abstract, suggesting a connection to business or economics.

2010

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 9838 від 17.05.2005р.

Журнал внесений до переліку видань ВАК України
(додаток до постанови Президії ВАК України
від 04.07.2006р. № 1-05/7, перелік № 18)

Редакційна колегія: Білоконний П.Г., Боднар Т.П., Бурчак З.Г.,
Бурейко Л.М., Кабаненко В.Ф., Кириченко В.В., Кругльак Б.С.,
Мазур А.Г., Марченко О.І., Мартинюк П.С. (головний
редактор), Мороз О.В., Осадчук М.Л., Паюк І.М. (редактор),
Підгурський О.І., Прутська О.О., Редчик В.М., Ткаченко І.С.,
Якимчук К.Д., Яровий А.М.

Засновник і видавець: Вінницький фінансово-економічний
університет

Адреса редакції: вул. Пирогова 71а, кім. 301
м. Вінниця, 21037, Україна

Телефон/факс: 8 (0432) 53-47-27, 50-55-51

Рекомендовано до друку Вченою радою
Вінницького фінансово-економічного університету
Протокол № 7 від 30 березня 2010 року

Відповідальність за підбір та викладення фактів у підписаних статтях несуть
самі автори. Висловлені у цих статтях думки можуть не співпадати з точкою
зору редакційної колегії і не накладають на неї ніяких зобов'язань.

Здано в набір 01.04. 2010. Підписано до друку 02.04. 2010
Формат 70x100x 1/16 Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 7,9. Наклад 100 прим.
Замовлення № 1278.

З М І С Т

ВСТУП	2
Теорія та механізм регулювання регіональної економіки	
ЯКИМЧУК К.Д. Нематеріальні ресурси підприємств: шляхи підвищення ефективності використання та управління.....	3
КОВАЛЬОВА О.М. Деякі проблеми управління у вертикально інтегрованих структурах	16
МАРТЬЯНОВ М.П., СТАНІСЛАВЧУК О.В. Трьохсекторальна модель протікання фінансово-економічної кризи в Україні.....	24
РУДАВКА С.І., ГОНЧАРУК М.О. Проблеми удосконалення податкової системи України.....	33
ЦІХАНОВСЬКА В.М., ЦІХАНОВСЬКА О.М. Кластерна стратегія розвитку економіки	39
ЯСИШЕНА В.В. Еволюція грошей та їх сутність	46

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

КАЛІНЧИК М.В., КОБИЛКІН О.М., КОБИЛКІНА С.В. Вдосконалення методики визначення показників економічної ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.....	52
КОЛІСНІЧЕНКО І.О. Основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку регіонального зернового ринку.....	58
МЕДЕЦЬКА С.П., ПУГАЧОВА С.І. Розробка критеріїв підбору персоналу та алгоритм його здійснення.....	64
НІКОЛАЄНКО Л.Ф. Виявлення загальних регіональних підходів для формування інноваційних і підприємницьких структур.....	72
ПЕНТЮК І.К., ПОПОВ О.Я., ПОТЕТІНОВ О.М. Сучасний стан інвестиційної політики вітчизняних енергопостачальних компаній.....	80
ЮРИНЕЦЬ З.В., КАЗЕКО І.О. Обґрунтування використання управлінських інформаційних систем на підприємствах.....	86

Бізнес-економіка, фінанси, облік і аудит

ТАРАСЕНКО В.А., ТАРАСЕНКО М.В., ТАРАСЕНКО С.В. Економічне обґрунтування фінансової вигоди отримання штучного газу метану як складової інноваційного поступу регіонального розвитку.....	93
БРОЯКА А.А. Діагностика проблем сільгоспвиробників і сільського населення та визначення їх попиту на інформаційно-консультаційні послуги.....	102
КУШПРАК В.А., МАБИАЛА ЖИЛЬБЕРТ Экономическая эффективность овощеводства закрытого грунта и пути её повышения в условиях расформирования сельскохозяйственных предприятий.....	111
МАСЛЕННИКОВА В.В. До питання екологічного стану земель сільськогосподарського призначення.....	122
ФЕДОРОВИЧ І.В. Техніко-економічна оцінка сучасного стану магістральних газопроводів	128
ЦАЛЬ І.І. Фінансове моделювання звичайної діяльності оператора поштового зв'язку (на прикладі Вінницької дирекції УДППЗ „Укрпошта”).....	135

Управління бізнесом і соціальним прогресом у регіоні

УДК 338.246.4.009.12

ЦІХАНОВСЬКА В.М., кандидат економічних наук

ЦІХАНОВСЬКА О.М., кандидат економічних наук

КЛАСТЕРНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Обґрунтовано доцільність використання кластерної теорії розвитку з метою організації конкурентоспроможного виробництва та передумови створення кластерів у Вінницькій області.

It is considered the effectiveness of cluster theory development using which is organized with the purpose of organization of competitive production and background of cluster creative in Vinnitsya region.

Ключові слова і вирази: кластер, кластеризація, стратегія, конкурентоспроможність, бізнес, функціонування, промисловий комплекс, мобілізація.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Сучасні умови функціонування світогосподарських систем об'єктивно вимагають від суб'єктів консолідації зусиль для формування міцного базису конкурентоспроможності [1]. Підвищення конкурентоспроможності економіки України свідчить про необхідність пошуку шляхів, орієнтованих на оптимізацію просторової структури та відносин між органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання на землі, науково – дослідними установами, інвесторами, з метою створення умов для стабільного розвитку за рахунок ефективного використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів [2].

Кластерна стратегія розвитку економіки сьогодні є однією із найефективніших у світі. Явище кластеризації було вивчено М.Портером, який дослідив діяльність більше 100 великих конкурентоспроможних об'єднань великих, середніх і малих підприємств у різних країнах світу. Згідно з теорією М.Портера, кластер – це група взаємопов'язаних підприємств, організацій, установ, органів державного управління, інфраструктурних компаній, освітніх установ, розміщених у географічній близькості, які функціонують у певній сфері і взаємодоповнюють один одного [6].

Кластери створюють основу для притоку іноземних інвестицій, географічна близькість підприємств, що входять у кластер, дає можливість забезпечити вчасні поставки товарів та послуг, зекономити на транспортних витратах.

Концентрація фірм у межах кластера, розташованого на певній території, дає можливість обміну знаннями, досвідом, сприяє їх конкурентоспроможності. В результаті чого на ринку залишаються лише підприємства, спроможні забезпечити високу конкурентоспроможність продукції, інші ж мають слідувати за лідером або піти із ринку [4].

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням розвитку підприємств на основі кластерної моделі у різний час були присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених: М.К.Біляєва, С.І.Соколенка, М.П.Войнаренка, І.В.Крючкової, А.А.Міграняна, А.Н.Плотнікова, М.Портера, Є.Лімера, Д.Сольє, П.Фішера і багатьох інших.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням одержаних результатів. Дослідження економік високорозвинутих країн світу показали, що там надають особливого значення соціальному, політичному, економічному розвитку кластерів. Кластерна організація розвитку в багатьох країнах стає серцевиною їх регіональних і загальнодержавних економічних політик.

За допомогою кластеризації економіки досягли високої конкурентоспроможності такі країни, як Швеція – целюлозно-паперова галузь; Данія – високі технології для агробізнесу та харчової промисловості; Італія – металообробка, деревообробка, мода; Німеччина – хімічна та машинобудівна галузь; США – сільськогосподарське обладнання, мікроелектроніка, біотехнології, оборонна, аерокосмічна промисловість, комп'ютерні системи; Канада – аграрний сектор, біохарчова промисловість; Австрія – автомобілебудування та багато інших. У межах ЄС понад 60 міждержавних, регіональних і національних громадських організацій, об'єднаних в Європейський кластерний меморандум [2].

Нині, коли вітчизняна економіка переживає економічну кризу, створення та розвиток кластерів може стати одним із найефективніших форм ведення бізнесу, розвитку територій, зокрема сільських [3]. Вітчизняний досвід впровадження перших виробничих систем, на основі кластерної моделі розвитку, у різних регіонах країни уже є, він підтверджує ефективність та перспективність цього напрямку.

Результати діяльності кластерів у Прикарпатті, Поліссі, Криму, Севастополі, Поділлі (першого в країні кластеру “Поділля Перший” у Хмельницькій області) та інших регіонах, показали, що кластерна модель може забезпечити швидкі темпи залучення інвестицій, високий рівень конкурентоспроможності товарів, послуг, формування партнерських відносин між органами місцевої влади, підприємствами, діловими колами, науковими установами, закладами освіти.

Аналіз економіки Вінницької області з метою визначення рівня її готовності до впровадження мережевих структур – кластерів – показали, що тут є всі необхідні умови для розробки програм соціально-економічного розвитку, побудови партнерських відносин між органами державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій. Функціонування кластерів в області забезпечить економічний, соціальний, екологічний збалансований розвиток сільських територіальних громад, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для наступних

покоління сільського населення, раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення та реструктуризації сільсько-господарських підприємств, відродження соціальної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та збереження національної культурної спадщини [5].

Сприятливий вплив на розвиток кластерів має потенціал економіки регіону, складовими якого є: багатий природно-ресурсний потенціал; висококваліфікований трудовий потенціал, висококваліфікована творча інтелігенція; розвинута мережа науково-дослідних закладів, ВНЗ, проектно-конструкторських інститутів; існування технологічних і наукових інфраструктур, спеціалізованих кадрів.

Сьогодні промисловий комплекс області розвивається на базі понад 380 великих, середніх та малих підприємств різних форм власності. У структурі промислового виробництва провідне місце займає харчова промисловість (53%), електроенергетична (23%), машинобудування та металообробка (12%); легка (3%), хімічна (3%), промисловість будівельних матеріалів (2,5%) решта інші галузі. Серед провідних промислових підприємств слід виділити: ВАТ "Вінницький олієжировий комбінат", ВАТ "Вінницям'ясо", ВАТ "Могилів-Подільський машинобудівний завод", ВАТ "Брацлавський завод", ДП завод "Кристал", Ладизинська теплоелектростанція, Вінницьке обласне державне об'єднання спиртової і лікерогорілчаної промисловості "Поділляспирт", 36 цукрових заводів [5].

Сільське господарство представлене функціонуванням понад 850 агроформувань на основі приватної власності на землю, крім того діють понад 1240 селянських фермерських господарств, за обсягом валової продукції сільське господарство займає провідне місце в Україні.

Передумовами виникнення та функціонування кластерів у області є значна концентрація виробництва, що дозволяє виділити перспективні сфери виробництва з точки зору кластеризації: промисловий комплекс області, потужний транспортний комплекс і зв'язок, розгалужена сфера торгівлі, послуг, санаторно-курортний комплекс, розгалужена наукова інфраструктура, наявність в області зон депресивного розвитку: Бершадь, Бар, Гайсин, Жмеринка, Іллінці, Калинівка, Козятин, Ладизин, Могилів-Подільський, Немирів, Погребище, Тульчин, Хмільник, Ямпіль, які за умови реалізації комплексних державних програм, субсидій та мобілізації власних внутрішніх ресурсів можуть швидко перейти до сталого розвитку.

Особливості розвитку економіки Вінницької області дозволяють говорити про наявність умов для розвитку кластерів різної спеціалізації. Аналіз проведених досліджень показав доцільність формування кластерних структур виробничого спрямування, зокрема агропромислових кластерів (рис. 1) [5].

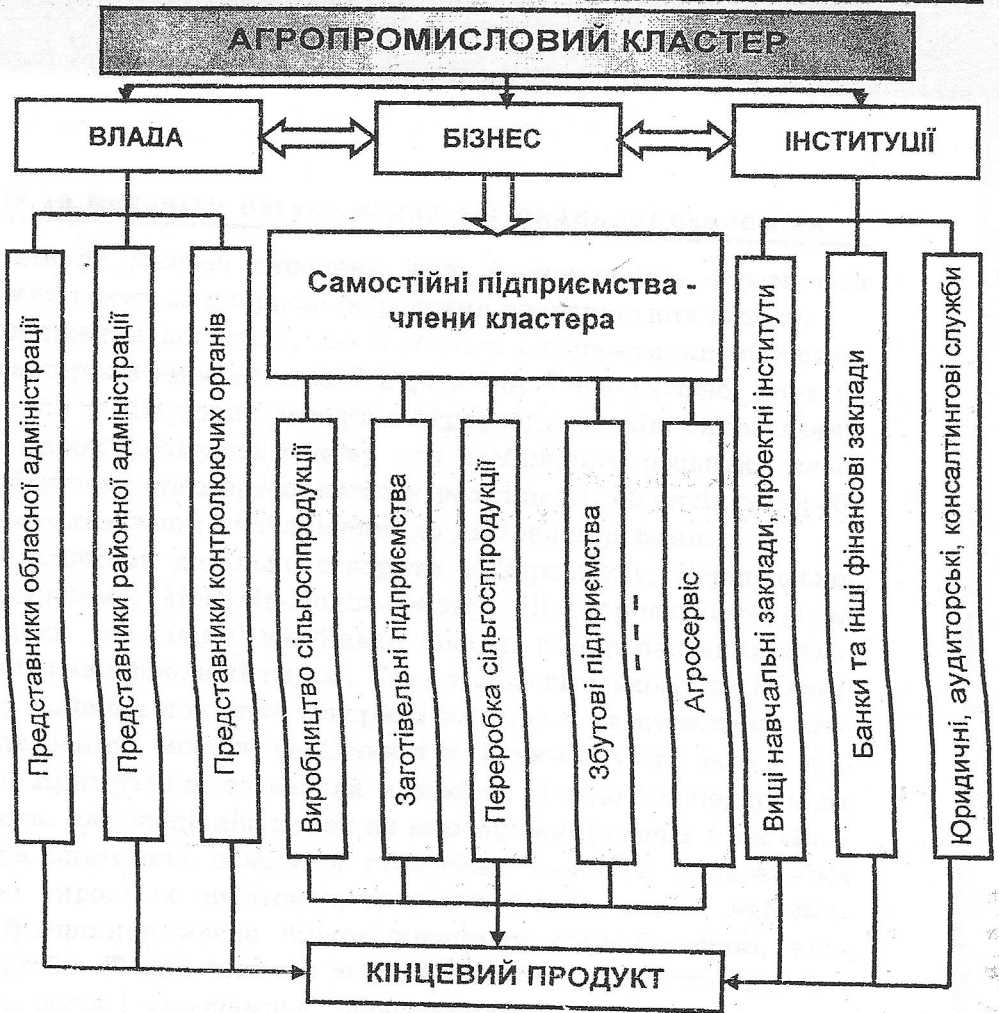

Рис.1. Структура агропромислового кластера

Підставою для їх створення є наявність власної сировинної бази, кадрів, виробничої та збутової інфраструктури, сприятлива екологія, сприяння самозайнятості населення у сфері ведення особистих господарств, розвитку фермерства тощо. Такі кластери можуть бути створені у Гайсинському, Немирівському, Оратівському, Бершадському, Липовецькому, Барському, Хмельницькому, Іллінецькому, Шаргородському, Крижопільському, Тростянецькому, Тульчинському, Томашпільському, Могилів-Подільському та Калинівському районах.

Враховуючи, що сільське господарство Вінницької області орієнтовано на вирощування цукрових буряків (13-14% усіх посівних площ цієї культури), а потужна виробнича база – на переробку (в області функціонує 36 цукрових заводів), то доцільним є створення кластерів із переробки цукрових буряків. Ці кластери можна створювати в усіх районах області. Особливо ефективним створення таких кластерів було б у Калинівському, Козятинському, Хмельницькому районах, оскільки на їх території зосереджено найбільші посівні площі цієї культури, а максимальне наближення переробних

підприємств до джерел сировини дало б можливість отримувати економічний ефект за рахунок скорочення транспортних витрат.

Дослідження показали, що в області перспективними є створення кластерів з виробництва й переробки плодоовочевої продукції. Введення у дію нових заводів з переробки овочів, закріплення торгових марок формують основу для стабільного розвитку кластера. Особливість кластера полягає у розміщенні об'єктів перероблення в максимальному наближенні до джерел сировини.

Такі кластери доцільно створити у Барському, Бершадському, Іллінецькому, Могилів-Подільському, Шаргородському районах, оскільки тут задіяні найбільші посівні площі овочевих культур, наявні кваліфіковані кадри. Так, у Жмеринському та Шаргородському районах доцільно створити кластер з виготовлення плодоовочевих соків і морсів, оскільки тут функціонують заводи відповідного спрямування та значна кількість сільськогосподарських підприємств, які спеціалізуються на вирощуванні овочів і плодів.

Актуальним для області є створення кластера з переробки сої. З цієї сировини виготовляються соєва олія, шрот, майонез, рослинні й вершкові масла, білкові продукти, соєве борошно, корми для худоби. Такий кластер включає велику кількість технологічних ланцюгів і виробництв, перспективним напрямом є виробництво із сої пального.

В умовах дефіциту нафтопродуктів в Україні актуальним питанням є виготовлення біопального на основі сої. Створений з цієї метою кластер у технологічному ланцюгу включатиме спиртові заводи, машинобудівні заводи з виготовлення обладнання, наукові організації для розробки технологій, а також сільськогосподарські підприємства, спеціалізовані на вирощуванні цієї культури. Оскільки найбільші посівні площі цієї культури зосереджено у Бершадському, Гайсинському, Могилів-Подільському, Теплицькому, Тростянецькому, Чечельницькому районах, можна розглядати доцільність формування там цих кластерів.

Доцільним було б сформувати кластер з переробки зерна кукурудзи на крохмаль і крохмальну патоку. Крохмальна патока – найбільш оптимальний замітник цукру. Глюкоза надзвичайно популярна у виробничому бізнесі. Широко використовується як агент підмішування (від 30 до 40%). Крохмальна патока допомагає виробляти однорідні кондитерські вироби. Це забезпечує відповідну структуру, вона характеризується добрими якостями консерванту для тривалого строку зберігання. Широкий вуглеводний спектр, наявність високомолекулярного цукру надає патоці зв'язкову здатність, а це дуже важливо для поліпшення консистенції та зовнішнього вигляду кондитерських виробів. Виробничі потужності комплексу дозволяють виготовляти крохмальну карамельну патоку вищих сортів [5].

Окрім крохмальної патоки у кластері доцільно виготовляти кукурудзяні корми для тварин, основним споживачем яких є тва-

ринницькі ферми та птахофабрики, а також високоякісна кукурудзяна олія. Існує досить велика потреба у крохмалопродуктах для кондитерської і харчової промисловості, а також для тваринництва.

Створення кластера у кондитерській промисловості є гострою необхідністю. Споживачами основної сировини цукру, патоки та олієжирової продукції є вітчизняні кондитерські фабрики. Продукція, яка ними виробляється, може задовольнити значний відсоток (90%) внутрішнього ринку кондитерської продукції.

У цьому випадку можна стверджувати, що програма імпортозаміщення та створення кластерів у харчовій промисловості активно здійснюється, а співробітництво технічно пов'язаних галузей сприяли підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняної харчової продукції. Створення цього кластера можливе у всіх районах області, оскільки природнокліматичні умови дають можливість вирощувати тут цю культуру.

Висновки. З метою розвитку кластерних проєктів, державним та місцевим органам управління необхідно сприяти фінансуванню кластерних проєктів, у тому числі за рахунок надання субсидій, розглянути питання навчання і перепідготовки персоналу для кластерів, сприяти підтримці високоефективних інвестиційних проєктів кластерів.

Терміново необхідно розробити державну Програму кластеризації країни (як це зроблено, наприклад, в Австрії), пріоритетами якої має стати інноваційна концепція розвитку, зростання продуктивності праці, збільшення зайнятості населення регіону, особливо сільського, відновлення соціальної інфраструктури, консалтинг.

Запропоновані форми, методи економічного стимулювання суб'єктів кластерів забезпечать надходження інвестицій, що дозволить знизити обсяги державних дотацій, сприятиме інноваційному типу розвитку економіки в цілому.

Отже, державна підтримка формування та розвитку кластерів сприятиме збільшенню конкурентоспроможності не лише самого кластера, а й економічного регіону та країни. Важливим, також, є створення нормативно-правової бази функціонування кластерів в Україні, якої, на жаль, до сьогодні немає.

Список використаних джерел та літератури:

1. Каблук П.Т., Кропивко М.Ф., Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / Економіка АПК. – 2010. – №1. – С.3-12.
2. Горлачук В.В., Січко С.М. Кластерна модель розвитку туризму / Економіка і регіон. – 2009. – №2. – С.28-31.
3. Конкурентоспроможність економіки України: Стан і перспективи підвищення // За ред. І.В.Крючкової. – К.: Основа, 2007.
4. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці. – К.: Логос, 2004.
5. Формування соціально-економічних передумов розвитку сільських територій / О.М.Ціхановська: Дис. канд.екоп.наук: 30.05.06. – К., 2006. – 212с.
6. Портер М. Конкуренція / Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 495 с.